

KÖZLEMÉNYEK

Egy elfeledett soproni könyvjegyzék 1468-ból: Caspar Fleuger. A Magyar Királyság középkori könyvkultúrájának dokumentálása több kutatócsoport számos kiadványában példaszerűnek mondható.¹ Sajnos a kora újkori iratpusztulás olyan mértékű volt, hogy bár a kevés dokumentum számbavétele könnyűnek is feltételezhető, a szöveges és zenei töredékek kutatása sok évtizedes, roppant nehéz munkát igényel. Sopron város írásbeliségének és könyves műveltségének a történetét ugyanakkor példaszerű alapkutatásokra építkezve, modern módon feldolgozták, úgy a középkori,² mint a kora újkori időszakot tekintve.³

Ezért is tűnik furcsának, hogy a magyar szakemberek figyelmét jobbra⁴ elkerülte egy 1936-ban említett,⁵ és 1961-ben meg is jelent⁶ könyvjegyzék,⁷ amelyben egy soproni személy, Caspar Fleuger kódexeit sorolják fel. A dolog furcsasága tovább fokozódik, ha tudjuk, Csapodiné Gárdonyi Klára ismertette is a könyvjegyzék kiadását megjelenése után pár évvel,⁸ évtizedekkel később Fleuger jegyzéke mégis kimaradt a *Bibliotheca Hungarica* gazdag anyagából. Ezzel egyidőben figyelembe vette Falvy Zoltán rövid közleményét egy korábban Fleuger tulajdonában volt, ma Vórauban található Bibliáról.⁹

Nem szokás ugyan újra közölni egy már kiadott, kritikai jegyzetekkel ellátott szöveget, azonban úgy vélem, hogy megtartva a kritikai munka szerzőségét, így jobban a magyar könyvtörténeti szakírók látókörébe kerülhet.¹⁰

---

¹ A kiindulópont: CSAPODI, CSAPODINÉ GÁRDONYI, *Bibliotheca Hungarica, I–IV*, 1988–1995. Az elmúlt évtizedek forrás-, töredék-, és a könyvekkel kapcsolatos művészettörténeti kutatásának eredményeit összefoglalta: BORECZKY 2018 283–303; BORECZKY 2024, 210–222; BORECZKY 2024, 344–352.

² SZENDE 1990, 69–123; SZENDE 2004; SZENDE 2018.

³ *Lesestoffe in Westungarn I*, 1994; *Lesestoffe in Westungarn II*, 1996; GRÜLL 1996, 1–20, 127–136; GRÜLL 1997.

⁴ Lauf Judit figyelmét Boreczky Anna hívta fel a vorau, egykor Fleuger tulajdonában volt kódexekre (LAUF 2009, 273–304 [itt: 273]).

⁵ FANK 1936, 78, Nr. 150. Fleuger tulajdonosi bejegyzését említi: 71–72, Nr. 138.

⁶ MÖSER-MERSKY 1961, 101–103.

⁷ Vorau, Bibliothek und Archiv des Augustiner Chorherrenstiftes, Cod. 150, előzéklap verso.

⁸ CSAPODI 1964, 287–288.

⁹ Vorau, Bibliothek und Archiv des Augustiner Chorherrenstiftes, Cod. 59. FALVY 1959, 122–125 (itt: 125); Caspar Fleuger tulajdonosi bejegyzését Falvy kifejtette írásából, így a Csapodi házaspár könyvéből is kimaradt: CSAPODI, CSAPODINÉ GÁRDONYI, *Bibliotheca Hungarica, II*, 1993, 240, Nr. 2789.

¹⁰ Nem akarom ezzel helyettesíteni az eredeti kiadást, így nem közlöm a kritikai jegyzeteket, ugyanakkor pár szóban jellemzem a korban nem is kicsi gyűjteményt.

Fleuger gyűjteményének több darabja is fennmaradt Vorauban, az ágostonos rendház könyvtárában.¹¹ A könyvek Sopronból Johann Nef káplán közvetítésével jutottak mostani őrzési helyükre.

Hic conscripti sunt libri domini Caspari Flewger anno Domini etc. LXVIII°.

- Item vetus et novum testamentum in duobus voluminibus
 Item quartus sententiarum magistri Nicolai Dinkchelpuchl
 Item summa Pysani
 Item scolastica hystoria
 Item ewangelia de tempore Dinkchelpuchel et de sanctis in duobus voluminibus
 Item ewangelia de tempore Haselpach et de sanctis in duobus voluminibus
 Item epistole de tempore Has[e]lpach
 Item unum volumen, in quo continentur diversi tractatus, primo opera misericordie et conclusiones super quatuor libros sententiarum, compendium theologice veritatis, novem aliena peccata etc. Has[e]lpach
 Item Discipulus in uno volumine de tempore
 Item unum volumen, in quo continentur aliqui sermones Iohannis Capistrani, quos predicavit Wi- enne et
 Augustinus de Ankona super ‚Missus est‘ et Has[e]lpach de quinque sensibus et collaciones etc.
 Item decem precepta, septem vicia, octo beatitudines etc. Dinkchelpuchel in uno volumine.
 Item Malogranatus in duobus voluminibus.
 Item Contractus de sanctis in uno volumine.
 Item unum volumen, in quo continentur diversa notabilia.
 Item unum quadragesimale.
 Item corpus biblie veteris testamenti in parvo volumine, et sunt domini Martini Weis, que ego emi a suo amico.
 Item excerpta de textu super quatuor libros sententiarum in uno parvo volumine in pergameno.
 Item Gludida in uno parvo volumine et aliqui tractatuli.
 Item Gews de peccato oris et lingve, cuius prohemium ‚Qui in uno non offendit‘ in uno parvo volumine.
 Item summa virtutum in pergameno in uno parvo volumine, cuius prohemium ‚Presens opus habet quinque partes principales‘.
 Item textus ewangeliorum de tempore per totum annum in uno parvo libello in pergameno.
 Item unus parvus libellus rubeus in pergameno, in quo continentur diverse materie.
 Item laudes Marie in uno parvo volumine.
 Item unus parvus libellus, in quo continentur sermones de sanctis, cuius prohemium est ‚Quam pulchra es et quam decora‘.

¹¹ Voraú, Bibliothek und Archiv des Augustiner Chorherrenstiftes, Cod. 59, Cod. 138, Cod. 150. A könyvjegyzéket ez utóbbi őrzi. Gerlinde Möser-Mersky szerint ez a négy korábban Fleuger tulajdona volt (MÖSER-MERSKY 1961, 101–102). Maria Mairold katalógusában részletesen leírta a kódexeket, utalva Fleugerre is (MAIROLD 1988, 137 [Cod. 138], 140 [Cod. 150]). A Cod. 131. esetében viszont sem Fank, sem Mairold nem utal Feugerre (FANK 1936, 6, Nr. 131; MAIROLD 1988, 134, Nr. 229, Cod. 131).

- Item una postilla de tempore in uno parvo volumine, que intitulatur ‚Aurum in fimo‘.
 Hic scripti sunt libri mei, qui non sunt ligati in asseres.
- Item excerpta ex textu quarti sentenciarum cum notabilibus et questiones super libros sentenciarum, qui incipit ‚Samaritanus enim‘ etc.
- Item unum vocabularium in latino, qui incipit ‚Qui iuxta sapientis assercionem‘.
- Item unum quadragesimale in uno registro, cuius inicium est ‚Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus‘ etc.
- Item gesta Romanorum.
- Item unum quadragesimale, cuius inicium est ‚Cum ieiunatis, nolite‘ etc.
- Item unus libellus in pergameno, cuius inicium est ‚Abbas Macharius‘.
- Item unum vocabularium in theutunico, cuius prohemium est ‚Ex quo varii‘ etc.
- Item pronuncciammentum in pergameno.
- Item Theodolus, cuius prohemium ‚Unde an fortius‘.
- Item aliqui sexterni super genesim magistri Hainrici de Hassia [*a margón:*] habet dominus Augustinus in Kirchberg.
- Item quinque sexterni speculum humane salvacionis.
- Item unus libellus in pergameno, cuius prohemium est ‚Ut confessionem et differendam in duas‘.
- Item curtata biblia, cuius prohemium ‚Sex prohibet peccant‘.
- Item unum vocabularium in latino, cuius prohemium est ‚Cum iuxta sapientis‘.
- Item glosa super verba deponencialia et composita verborum.
- Item vocabularius et sinonima, cuius prohemium ‚De grecorum‘.
- Item lucidarius ligatus in asseres.
- Item unum rethoricale in papiro et unum in pergameno.

Gerlinde Möser-Mersky a könyvjegyzék kiadásakor nyelvi és paleográfiai jegyzeteket írt, illetve azonosította az egyes, ma is meglévő kötetek provenienciája szempontjából szóba jöhető személyeket. Fleugerről csak annyit tudott, hogy Sopronban élt (tanú volt egy végrendekezésnél (1457)).¹² Mollay Károly gazdaságtörténeti adattára azonban bemutatta őt mint a soproni Szent Mihály plébániatemplom káplánját (1458–1477).¹³ Ez megmagyarázza azt is, hogy a Fleuger kapcsolatai mentén felbukkanók mind egyházi személyek (a győri kanonok, Martinus de Czepregh,¹⁴ illetve a soproni Johann Nef). A könyvanyag összehasonlításához¹⁵ Liebhadt Eckenvelter (Egkenfelder) pozsonyi jegyző hasonló méretű gyűjteménye (1455),¹⁶ illetve a kisebb könyvtárral bíró soproni papé, Georg Preireré kínálkozik (1481).¹⁷

A Fleuger-könyvjegyzék egy olyan kéziratban maradt ránk, amelyben az ő tulajdonosi bejegyzése nem, csak az ugyancsak soproni Johann Nef kápláné szerepel. A könyvjegyzék kiadója úgy véli, hogy

¹² HÁZI 1930, 85. hivatkozással.

¹³ MOLLAY 1995, 1–21 (itt: 11. és a folyóirat szám végjegyzetként írt megjegyzésben: 83).

¹⁴ Őt MÖSER-MERSKY 1961, 102. hivatkozás nélkül Martin Weisnek mondja.

¹⁵ A korabeli könyvtárak összehasonlító elemzését röviden elvégeztem itt: MONOK 2020, 34–39. Ekkor még nem ismertem Fleuger jegyzékét.

¹⁶ CSAPODI, CSAPODINÉ GÁRDONYI, *Bibliotheca Hungarica*, III, 1994, 152–155: Nr. 1311–1351; ŠEDIVÝ 2007, 141–143, 163; SZENDE 2004, 223–231; VESELOVSKÁ 2020, 57–74; VESELOVSKÁ 2021, 22–28. – A legújabb szakirodalomra Boreczky Anna hívta fel figyelmemet.

¹⁷ CSAPODI, CSAPODINÉ GÁRDONYI, *Bibliotheca Hungarica*, III, 1994, 210–211: Nr. 1853–1867.; SZENDE 2004, 223–231.

a Fleuger autográf lenne. Ha így van, akkor az 1465-ben másolt és Bécsben kötött kézirat először Fleugeré lett Sopronban, majd Johann Nefé, akitől aztán Vorauba került Fleuger másik könyveivel együtt. Elképzelhető azonban az is, hogy Nef maga írta le Fleuger könyveinek a jegyzékét (talán mert vásárolni akart belőlük), vagy mással íratta le. A mű, amelybe beírták a könyvjegyzéket,

Bartholomaeus de Sancto Concordio, *Summa Pisana*¹⁸

mindenesetre szerepel a jegyzéken, a harmadik tételként.

A vorauai ágostonosokhoz került Fleugernek az 1470-ben, Győrben, Csepregi Márton (Martinus de Czepregh, Martin Weis?) kanonoktól vásárolt, már említett *Bibliája*¹⁹ is (ezt később vette, mint ahogy a könyveket összeírták).

A legtöbb könyvjegyzék a több szöveget tartalmazó kötetek esetében csak az első adatait írja le. Olvasmánytörténeti szempontból azonban a ma is meglévő kolligátumok „rejtett” tagjai is számottevő információval bírnak. Ha Fleuger könyvjegyzékének ötödik tételében említett Nicolaus de Dinkelsbühl *Sermones de sanctis*a azonos a Vorauban ma is kézbe vehető Cod. 138. kötettel (ez nem biztos), akkor annak részletes leírása²⁰ igazolja az előbbi állítást. A kéziratban Johann Nef bejegyzése jelzi, hogy a kolligátum tulajdonosa öelötte Caspar Fleuger volt. Ennek a kötetnek a tartalma (kiegészítés a könyvjegyzékhez):

Sanctus Thomas de Aquino, Sacramentale, de officio sacerdotis
 Nicolaus de Dinkelsbühl, Sermones de sanctis et de ingratitude
 Thomas Ebendorfer de Haselbach, Tractatus de sex operibus misericordiae
 Guilielmus Parisiensis, Dialogus de septem sacramentis
 Tractatus de poenitentiae
 Dominicus de Capranica, De arte moriendi
 Nicolaus de Dinkelsbühl, Tractatus de tribus partibus poenitentiae
 Joannes Nider, Manuale confessorum
 Nicolaus de Dinkelsbühl, Confessionale
 Henricus de Frimaria, Tractatus de occultatione vitiorum sub specie virtutum
 Gerardus de Vliedehoven, Tractatus de quatuor novissimis
 Sanctus Bernardinus Senensis, Speculum amatorum Mundi

Ez a névsor azért is fontos, mert Fleuger könyvjegyzéke sajnálatosan kevés szerzőt említ, igaz, ezek az *incipitekből* azonosíthatók lehetnek (ezt gyakran idézik). Akiktől több mű is szerepel, ők a Bécsi Egyetem tanárai. Közülük ketten a konstanzi zsinat résztvevői is voltak. Felvethető, hogy a könyvek birtokosát érdekelte a 15. század egyik sokat vitatott kérdése, a „pápa vagy zsinat”.²¹ Nicolaus von Dinkelsbühl (1360 körül–1433), a Bécsi Egyetem tanára, tisztségviselője, a konstanzi zsinaton a Jan Hust elítélő grémium tagja. A 15. század eleji bencés kolostori élet reformjára vonatkozó ajánlások egyik kidolgozója. Tanítványa Thomas Ebendorfer (Thomas von Haselbach; 1388–1464), a Bécsi Egyetem pasztorálteológia tanára, közismert történetíró. Ő is részt vett a konstanzi zsinaton, ő a

¹⁸ FANK 1936, 78, Nr. 150; MAIROLD 1988, 140, Nr. 238, Cod. 150. (utóbbi részletes szakirodalmi hivatkozásokkal, a kötet és az írástípust illetően).

¹⁹ FANK 1936, 31–32, Nr. 59. („Martini de Czepregh Canonicus Jauriensis”, „Emit dominus Caspar Flewger anno LXX”); CSAPODI, CSAPODINÉ GÁRDONYI, *Bibliotheca Hungarica, II*, 1993, 240, Nr. 2789. (csak a győri kanonok bejegyzését idézik Falvy Zoltán közléséből – lásd a 9. jegyzetet: *Magyar Könyvszemle, 75*(1959), 125.).

²⁰ FANK 1936, 71–72, Nr. 138; MAIROLD 1988, 1370, Nr. 234, Cod. 138. (utóbbi részletes szakirodalmi hivatkozásokkal, a kötet és az írástípust illetően)

²¹ Kiválóan megválasztott címet adtak II. Pius levelei válogatott kiadásához: PICCOLOMINI 1980. Boronkai a kísérő tanulmányban ír a címben feltett kérdésről.

„pápa vagy zsinat” kérdésében a zsinat mellett foglalt állást. Ugyanakkor a régebbi szerző, Augustinus Triumphus (de Ancona; 1243–1328), ágostonos szerzetes, jogász, a pápa tekintélyét védők és hangsúlyozók között az egyik legjelentősebb író. Tőle egy művének másolata volt meg Fleugernek.

A Sorbonne-ról Bécsbe került Heinrich von Langenstein (von Hassia; 1325–1397) filozófus, teológus a Bécsi Egyetem 14. századi reformjának egyik kidolgozója. Asztronómiát is tanított a teológia mellett, csillagvizsgálót is építtetett.

Bartolomeo da San Concordio (Pisano; 1262–1347) skolasztikus domonkos filozófus, az ókori szerzők kiváló ismerője, fordítója (az anyanyelvi ismeretközlés elkötelezett híve), a *Summa de casibus conscientiae* című műve sok évtizedig alapmű volt, praktikus alfabetikus rendbe foglalta a morálteológiai ismereteket úgy, hogy a falusi papok is használni tudták.

A 13–14. századi szövegek is jellemzően a skolasztikus teológiai dominanciát erősítik, de felbukkannak a 14. század új műfajai is (pl. *ars moriendi*), továbbá érzékelhető a morálteológiai profil is. Csak Henricus de Frimaria (von Friemar; 1245 körül–1340) *tractatus*-át emelném ki, azt is azért, mert az ágostonos filozófus, teológus a bűnöknek a jó cselekedetekkel való ellensúlyozása lehetőségéről írt művének megléte már a *devotio moderna* irányába mutató olvasmányizlést sejtet. A kis jegyzéken említik még a ferences Giovanni da Capestrano (1386–1456) bécsi prédikációjának egy kéziratát is, ami a teológiai szempontból inkább skolasztikusnak tűnő gyűjteményben már a személyes vallásosság iránti érdeklődést jelző tétel. Ha ismét utalunk a szerzetesi reformokra, ahogy Nicolaus von Dinkelsbühl kapcsán tettük,²² akkor a 15. század második fele szellemi erőterének átmenetiségéhez – skolasztika, ennek története, „pápa, vagy zsinat”, személyes vallásosság (ferences lelkiség, bűnök és jó cselekedetek, gyónás és két szín alatti áldozás kérdései) – már csak a humanista szövegek nyomait kell megtalálni. A *gesta Romanorum* megléte nyilván nem a legbiztosabb igazolás lenne, azonban a görög, a latin és a német szöszedetek már a többnyelvűség iránti igényt jelzik, a retorika pedig – akár iskolai, akár tudományos (ez a leírásból nem derül ki) – egy másik igazodási pont.

A Fleuger-jegyzék tehát hasonló tanulságokkal szolgál, mint Liebhardt Eckenvelter, illetve Georg Preirer könyvgyűjtése, jól beleillik abba a gondolkodási korszakba, amelyben együtt voltak jelen a skolasztika és a személyes vallásosság teológiai nézetei a szerzetesi és világi humanizmussal, illetve azokkal a szellemi irányzatokkal, amelyeket ma előreformációként szoktunk leírni.²³

Hivatkozott irodalom

- BECKER, Petrus, *Benediktinische Reformbewegungen im Spätmittelalter : Ansätze, Entwicklungen, Auswirkungen*, in *Untersuchungen zu Kloster und Stift*, hrsg. vom Max-Planck-Institut für Geschichte, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1980 (Veröffentlichungen des Max-Planck-Institut für Geschichte, Bd. 68. – Studien zur Germania Sacra, Bd. 14).
- BORECKZY, Anna, *Book Culture in Medieval Hungary = The Art of Medieval Hungary*, ed. by Xavier Barral i Altet, Pál Lővei, Vinni Lucherini, Imre Takács, Roma, Viella, 2018 (Bibliotheca Academiae Hungariae–Roma. Studia, 7), 283–303.
- BORECKZY Anna, *Eredmények és fehér foltok a középkori magyar könyv és könyvhasználat kutatásában = Magyar Könyvszemle*, 140(2024), 344–352. <https://doi.org/10.17167/mksz.2024.3.344-352>
- BORECKZY Anna, *Könyvkultúra a középkori Magyarországon = Művészet a középkori Magyarországon*, szerk. Xavier Barral i Altet, Lővei Pál, Vinni Lucherini, Takács Imre, Bp., Kronosz, 2024, 210–222.
- CSAPODI Csaba, CSAPODINÉ GÁRDONYI Klára, *Bibliotheca Hungarica, Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt, vol. I–IV*, Budapest, MTAK, 1988–1995 (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei – Publicationes Bibliothecae Academiae Scientiarum Hungaricae, 23, 31, 33, 34).

²² Vö. BECKER 1980, 167–187.

²³ MONOK 2020, 7–16. A kutatást az NKFIH–OTKA 150973 számú pályázata támogatta.

- CSAPODI Csabáné, *Gerlinde Möser-Mersky, Mittelalterliche Bibliothekskataloge Österreichs, III. Band, Steiermark, Graz–Wien–Köln, Böhlau, 1961*, [könyvismertetés], = *Magyar Könyvszemle*, 80(1964), 287–288.
- FALVY Zoltán, *Göttweig és Vorau magyar vonatkozású kódexei* = *Magyar Könyvszemle*, 75(1959), 122–125.
- FANK, Pius, *Catalogus Voraviensis seu Codices manuscripti Bibliothecae Canonicae in Vorau, Graecii, Canonia Voraviensis*, 1936, 78, Nr. 150.
- GRÜLL Tibor, *Városi irodalom a XVII. századi Sopronban*, = *Soproni Szemle*, 50(1996), 1–20, 127–136.
- GRÜLL Tibor, *Irodalmi élet és könyvgyűjtés a XVII. századi Sopronban*, PhD értekezés, Szeged, JATE, 1997.
- HÁZI Jenő, *Sopron, szabad királyi város története, 2. rész, 1. kötet, Végrendeletek és egyéb feljegyzések 1390-től 1524-ig*, Sopron, Székely Nyomda, 1930.
- LAUF Judit, *Bécs és Sopron középkori liturgikus gyakorlatának összefüggései a soproni kódextöredékek alapján, Kísérlet a 15. századi Bécs környéki misszále néhány specifikus vonásának meghatározására* = *Magyar Könyvszemle*, 125(2009), 273–304.
- Lesestoffe in Westungarn I. Sopron (Ödenburg), 1535–1721*, hrsg. von Tibor Grüll, Katalin Keveházi, József László Kovács, István Monok, Péter Ötvös, Katalin G. Szende, red. von István Monok, Péter Ötvös, Harald Prickler, Szeged, Scriptorum, 1994 (Adattár XVI–XVIII. Századi Szellemi Mozgalmaink Történetéhez, 18/1. – Burgenländische Forschungen, Sonderband, XIV).
- Lesestoffe in Westungarn II, Forchtenstein (Fraknó), Eisenstadt (Kismarton), Güns (Kőszeg), Rust (Ruszt)*, hrsg. von Tibor Grüll, Katalin Keveházi, Károly Kokas, István Monok, Péter Ötvös, Harald Prickler, Szeged, 1996 (Adattár XVI–XVIII. Századi Szellemi Mozgalmaink Történetéhez, 18/2. – Burgenländische Forschungen, Sonderband, XV).
- MAIROL, Maria, *Die datierten Handschriften in der Steiermark außerhalb der Universitätsbibliothek Graz bis zum Jahre 1600, 1. Teil*, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1988 (Katalog der datierten Handschriften in lateinischer Schrift in Österreich, 7), 137 (Cod. 138), 140 (Cod. 150).
- MOLLAY Károly, *Egy évtized soproni külkereskedelmének társadalomtörténeti háttere (1483–1489)*, = *Soproni Szemle*, 59(1995), 1–21.
- MONOK István, *A humanizmus és a protestantizmus áttűnései a Magyar Királyság és Erdély olvasmányműveltségében*, Bp., Eger, Kossuth, EKE, 2020 (Kulturális Örökség).
- MÖSER-MERSKY, Gerlinde, *Mittelalterliche Bibliothekskataloge Österreichs, III. Band, Steiermark, Graz, Wien, Köln, Böhlau, 1961*.
- PICCOLOMINI, Aeneas Silvius, *Pápa vagy zsinat? Válogatott levelek*, vál., utószó, ford. Boronkai Iván, Kapitánffy István, Bp., Helikon, 1980 (Bibliotheca Historica).
- ŠEDIVÝ, Juraj, *Mittelalterliche Schriftkultur im Pressburger Kollegiatkapitel*, Bratislava, Verlag Chronos, 2007.
- SZENDE Katalin, *A soproni polgárság anyagi kultúrája a későközépkorban* = *Aetas*, 10(1990), 69–123.
- SZENDE Katalin, *Otthon a városban, Társadalom és anyagi kultúra a középkori Sopronban, Pozsonyban és Eperjesen*, Bp., MTA TTI, 2004 (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok, 32).
- SZENDE, Katalin, *Trust, Authority, and the Written World in the Royal Towns of Medieval Hungary*, Turhout, Brepols, 2018 (Utrecht Studies in Medieval Literacy, 41). <https://doi.org/10.1484/M.USML-EB.5.114658>
- VESELOVSKÁ, Eva, *Liebhart Egkenfelder und die Musikhandschriften in Pressburg in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts* = *Musicologia Brunensia*, 55(2020), 57–74. <https://doi.org/10.5817/MB2020-1-4>
- VESELOVSKÁ, Eva, *Liebhart Egkenfelder a jeho skriptorská činnosť*, in *Malé osobnosti veľký dejín – veľké osobnosti malých dejín VI, Hudba v Bratislave, Príspevky k hudobnej regionalistike, Zborník príspevkov z muzikologickej konferencie Bratislava, 27.-28. júna 2019*, ed. Jana Kalinayová-Bartová, Eva Szórádová, Bratislava, Slovenské národné múzeum, Hudobné múzeum, 2021.

GERLINDE MÖSER-MERSKY–MONOK ISTVÁN